

OČI

STÁTNÍ BEZPEČNOSTI

Organizace, příslušníci a akce Správy sledování StB

M XX
Muzeum paměti
XX. století

Projekt je realizován
s finanční podporou
hl. m. Prahy.

prague
city tourism

#dikyzemuzem

EDUKAČNÍ MATERIÁL K VÝSTAVĚ PROJEKTOVÁ HODINA PRO DĚJEPIS A SPOLEČENSKOVĚDNÍ PŘEDMĚTY

Exteriérová výstava je umístěna v parku Kampa vedle Lichtenštejnského paláce a v bývalé pozorovatelně StB „Kajka“, která se nachází ve věži kostela sv. Mikuláše na Malostranském náměstí.
Termín výstavy: 12. 9. – 6. 12. 2023

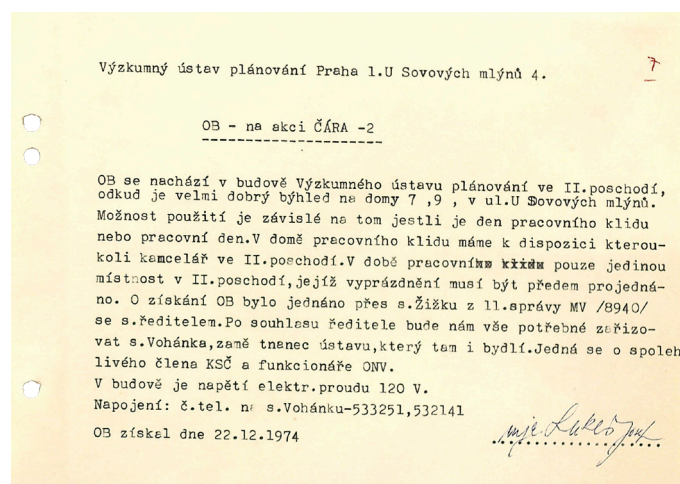
Autoři výstavy: Petr Blažek, Vít Fojtek, Jan Kalous, Radek Schovánek, Prokop Tomek, Miroslav Urbánek, Kryštof Zeman

Autoři edukačního materiálu: Petr Blažek, Jan Samohýl, Kryštof Zeman

www.muzeum20stoleti.cz

www.museumkampa.cz

Na Kampě se nachází vila, ve které bydlel Jan Werich. V prosinci 1974 pozval řadu přátel včetně herce Pavla Landovského na vánoční oslavu, kterou sledovala Státní bezpečnost. Její pracovníci si zřídili pozorovatelnu v protější budově Výzkumného ústavu plánování. Z přiloženého dokumentu je patrný vliv tajné policie, se kterou ostatní státní instituce aktivně spolupracovaly (ABS, akce „Čára-2“)

Pracovníci IV. správy FMV sledovali příjezd hostů Jana Wericha z protější budovy Výzkumného ústavu plánování, 22. prosinec 1974 (ABS, akce „Čára-2“)

Pavel Landovský, 24. prosinec 1974 (ABS, akce „Čára-2“)

3

2. odbor, 1. oddělení
operativní útvar StB

Cj. VN. 00445/c-1/140

Přílohy:

Schvaluji:
Mjr. Vladimír ŠPÁREK
Městník IV. správy FMV
(Funkce, hodnost a příjmení se vypisuje též strojem)

Dne 20. prosince 1974

PRISNĚ TAJNĚ!

23. prosince 1974

Návrh na sledování

Žádám o sledování v akci (krycí název) "ČÁRA II."

číslo a druh svazku osobní operativní svazek - zájmový styk

důvod rozpracování nepřátelská činnost

po dobu 1. dnů, počínaje dnem 24.12.1974 od 8,00 hodin.

Jméno Jan příjmení WERICH narozen 6.2.1909

národnost české st. příslušnost čsl. stav ženatý

zaměstnán svobodná povolání

majitel vozidla SPZ - typ - garáže -

bytem Praha 1, U Sovových mlýnů 7

Za akci zodpovídá a osobně projedná s por. Pluháček Lad.

bude k dosažení na telefonní lince 8960

Zastupuje s. č. telefonu

Důvod a cíl sledování: Důležité údaje pro přípravu sledování, předcházení, zabránění, odhalování a dokumentaci trestné činnosti vzhledem na dosažení cíle sledování, zejména předpokládaná činnost osoby, známé nebo předpokládané slyky, rod. příslušníci ap.

V společných hodinách dne 24.12.1974 se sešla v bytě Jana WERICHA pracovníková kulturní fronty v počtu asi 50 osob, na tak zvaném "pražském folkloru". Schůzku se zúčastnilo rozpracovávané osoby v operativních svazcích pro nepřátelskou pracovní činnost.

Přímé sledování je zřetelně přehled o příbližném počtu osob, které v uvedený den navštíví byt Jana WERICHA. Podle situace a v hodnosti při zachování konspirační provést i fotodokumentaci. Předpokládané ukončení akce je kolem 14 hod.

Podpis operativního pracovníka por. Pluháček Lad.

Doporučují: kpt. Mjr. Dřmal dne 20. prosince 1974
náč. 1. odd. 2. odboru
pp. MUDr. Oldřich FILIP dne 20. prosince 1974
náč. 2. odboru

(Uvádí se funkce, hodnost, jméno a příjmení)

MV č. skl. 880

Návrh na sledování bydliště Jana Wericha na Kampě, 20. prosinec 1974 (ABS, akce „Čára-2“)

Hlavními tématy této plenérové výstavy jsou sledovací útvary Státní bezpečnosti a fotografie historických osobností, významných událostí a míst, které v období komunistického režimu pořídili jejich pracovníci.

Forma: pedagog rozdělí studenty na skupiny přibližně po pěti. Každý úkol by měl trvat cca deset minut. Studenti pracují ve skupině a i za pomoci internetu řeší jednotlivá zadání. Následně se přihlásí k prezentaci, představí a odůvodní svoje témata, následuje krátká diskuse.

1. ÚKOL (10 minut)

Správa sledování, která byla součástí Státní bezpečnosti (StB), měla v popisu práce primárně sledování vybraných osob a institucí. Cílem jejího zájmu byli jak českoslovenští občané, tak tzv. vízoví cizinci, což byl termín StB, kterým označovala všechny občany cizích států, kteří pro vstup do Československa potřebovali vstupní vízum. Důraz byl kladen na monitorování nepřátel vládnoucího komunistického režimu a zastupitelských úřadů západních států včetně jejich zaměstnanců a návštěvníků. Správa sledování měla po nastolení totalitního režimu v Československu v únoru 1948 desítky, od roku 1953 až do jeho pádu pak už stovky příslušníků. Stovek dosáhl i počet jejich spolupracovníků, kteří byli získáváni z řad bývalých příslušníků StB v důchodu, zdravotních sester, hotelových recepčních, pracovníků šaten v kinech a divadlech či číšníků.

Proč bylo pro komunistický režim v Československu tak důležité sledovat své skutečné i potencionální odpůrce? A z jakých důvodů se mimořádná pozornost nejen za pomoci sledování, ale i např. odposlechů, věnovala kontrole velvyslanectví a rezidencí diplomatů západních států?

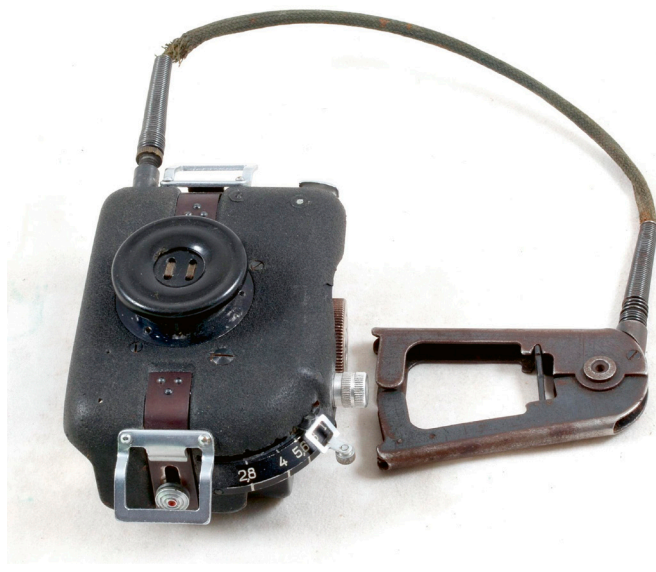

Fotografie ze sledování kanadského historika Harolda Gordona Skillinga a jeho manželky Sary, kteří 22. dubna 1987 oslavili na Staroměstské radnici v Praze zlatou svatbu. Vpředu jsou zachyceni Václav Havel a Jiří Dienstbier, vzadu Jan Ruml, Rudolf Battěk, Václav Malý a Václav Vrabec (ABS, akce „Laco-1“)

2. ÚKOL (10 minut)

Správa sledování využívala ke své činnosti poměrně důmyslnou zpravodajskou techniku. Jednalo se jak o prostředky k maskování samotných příslušníků Správy sledování, tak o prostředky, které sloužily k zakrytí předmětů, jež ke své činnosti využívali (automobily, fotoaparáty, kamery, vysílačky atd.). Auta byla kamuflována označeními taxi, odnímatelnými zahrádkami či speciálně upravenými poznávacími značkami. Fotoaparáty a kamery se nacházely např. v dětském kočárku, za maskou automobilů či ve hřbitovní konvi.

Jak by podle vás vypadala ideální „výbava“ příslušníka Správy sledování, pokud by se přenesl z komunistického Československa do dnešní doby? Zkuste si vybavit nějaký příklad z filmů a podobně. Napadají vás další zajímavá místa, ve kterých by mohly být umístěny kamery, fotoaparáty atd.?

Sovětský fotoaparát značky Ajax se pro špionáž používal v různých verzích již od padesátých let (ABS)

3. ÚKOL (10 minut)

V rámci jednotlivých akcí Správy sledování se předmětem zájmu stala řada známých odpůrců komunistického režimu.

Poznáte osobnosti, jež se nacházejí na fotografiích, které byly pořízeny příslušníky Správy sledování StB?

Všechny použité fotografie jsou uloženy v ABS

4. ÚKOL (10 minut)

Jednou z důležitých událostí v sedmdesátých letech v Československu byl vznik Charty 77.

Zjistěte, jaký vztah k ní měli v lednu 1977 Jan Werich a Pavel Landovský.

5. ÚKOL (5 minut)

Sledování svých kritiků je jedním z charakteristických znaků totalitního režimu.

Jaké další formy nebo metody používá totalitní režim k vládě nad svými občany? Zkuste v jedné rozvinuté větě definovat, co je totalita nebo totalitní režim.